

SESJON LØRDAG 20. JUNI, KL.09.00 – 12.15.

NYHETSHISTORIE - NÅR NÅTID MØTER FORTID

Sesjonsleder og moderator: Hans Jørgen Wallin Weihe

Overgangen mellom historisk forskning og journalistikk er flytende. Samtidig er det også forskjeller i arbeidsmåte og presentasjon mellom historikere og journalister.

De siste årene har vi sett mange eksempler på at historiske temaer er en viktig del av nyhets- og featurejournalistikken i norske mediehus. Gravende journalister ønsker å bringe fram avsløringer og ny historisk kunnskap, eller rett og slett å fortelle kjent historie på en ny måte og for et nytt og yngre publikum.

Hvilke utfordringer oppstår når historie blir nyheter? Klarer journalistene å presentere historisk materiale med nødvendig kildekritikk og i en relevant kontekst? Hvilke etiske problemstillinger oppstår? Og hva kan historikerne lære av mediernes fortellerteknikker?

KRIGSFORTELLINGEN (lørdag kl.09.00-10.30)

Tom Hetland (Stavanger Aftenblad), innledning: Å skrive historie og å fortelle historier

Erik Veum (NRK): Nådeløse nordmenn - når etikken utfordres.

May-Brith Ohman Nielsen: Sensasjonsnyheter fra fortida? Journalistikk, historiefaglighet og historiefortelling i offentligheten.

Diskusjon 20 minutt

OLJEFORTELLINGEN (lørdag kl.10.45-12.15)

Norsk Oljehistorie – den evige suksessen

Gunnar Nerheim (Universitetet i Stavanger): Den norske oljefortellingen (15 minutt)

I førti år har oljevirkosomheten på norsk sokkel vært den ledende sektor i norsk økonomi.

Vi har helt klart en norsk oljefortelling. Men denne fortellingen har i liten grad blitt formet og farget av vitenskapelige historikere. Programkomiteen valgte "Ressurser: energi, makt og mennesker" som hovedtemaet for "Historiedagene 2015." Vi så for oss at i alle fall noen historikere ville rette et kritisk blick på Norges viktigste og mektigste næring. Vi konstaterer at ikke et eneste forslag til innlegg var opptatt av olje som ressurs i forhold til makt og mennesker.

De viktigste bidragsyterne til "Den norske oljefortellingen" er ikke historikere. Fortellingen er først og fremst formet av journalister, samfunnsvitere og viktige hovedaktører innenfor oljesektoren. Den norske oljefortellingen har et sterkt hagiografisk preg.

Hagiografi er en litterær sjanger som omfatter skildringer av helgeners liv og helgenkult. Hagiografi betegner også skriftene som er et resultat av slike studier. Allerede i kirkens første århundrer utviklet hagiografien seg til å bli en viktig sjanger. Den kombinerte historisk informasjon med historier og legender som kunne være til inspirasjon for et bredt publikum.

I overført betydning brukes betegnelsen hagiografi eller hagiografisk om hyllende beskrivelser av personer og hendelser. Det er et kjennetegn ved hagiografien at den framstiller sitt subjekt i et best mulig lys, enten det er en person eller institusjon. Den norske oljefortellingen har ofte dette som et sentral kjennetegn.

Etter førti år er det på tide at vitenskapelige historikere for alvor gjør oljevirkksomheten og oljehistorien til gjenstand for kritisk historisk analyse. Vi trenger studier av norsk oljehistorie som er klare, rasjonelle og åpne, og som først og sist er basert på en kritisk gjennomgang av primærkilder.

Ellen Kongsnes og Arnt Even Bø: Om hvordan oljefortellingen formes og omformes og utfordres (15 minutt)

Over tid har vi sett at oljefortellingen formes i skjæringspunktet mellom historikere, politikere, lobbyister, journalister og informasjonsmedarbeidere.....

Frode Fanebust: Fortellingene om dykkerne (15 minutt)

Marie Smith-Solbakken og Tord Fanti Paulsen: Alexander L. Kielland ulykkens endringskraft (15 minutt)

27. mars 1980 kantrer boligplattformen Alexander L. Kielland. 123 mennesker mister livet, 89 overlever. Et kollektivt traume for nasjonen – spesielt for Vestlandet. Det er katastrofe, en enkelthendelse, som også utgjør en sterk endringskraft i vårt samfunn, som har bidratt til et sikrere arbeidsliv, en mer robust oljenæring, og som har preget og fortsatt preger enkeltmenneskers liv. Vi bærer med oss et kollektivt «Kielland-minne» som en stadig bearbeidende og omformerende kraft i vårt samfunn. Ringene i vannet er flere enn de åpenbare. Hvordan har denne hendelsen preget historien og oppfatningen av oljen i vårt samfunn, Hva sitter igjen? I mennesker, litteratur, næring, arbeidsliv, mentalitet? Hvordan, og hvordan har de utallige ulike erfaringene fra ulykken satt spor.

Ellen Kongsnes (Stavanger Aftenblad): Historien om den evige suksessen – seierherrene skriver historieøkene. Også om oljeeventyret i Norge. (15 minutter)

Vi har lest biografier og bedriftsstudier om de kloke menn og de politisk riktige beslutningene som ble tatt på 1960-tallet og framover da Norge stod foran et gryende oljeeventyr. Mennene som etablerte Statoil og den norske modellen. Om fagforeninger og sikkerhet om den norske modellen som hele verden misunner oss. Historien sier lite om de som døde. Aftenbladet brukte over ett år og kontaktet tusen mennesker for å få oversikten over hvor mange som har omkommet på norsk sokkel og hvem de var. Vi har søkt i arkiver og databaser i inn og utland. Ofte var informasjonen mangelfull og fraværende. Det har vært som å legge et puslespill i blinde. Vi visste ikke hvor brikkene var og ikke hvordan motivet skulle se ut til slutt.

Men Aftenbladet har likevel klart å gjenskape en viktig del av vår nære og hittil lite omtalte del av vår historie. Og vi har brukt historikernes egen metode og kilder, både levninger og beretninger.

«I alt har 266 mennesker omkommet i ulykker på norsk sokkel i årene fra 1962 til 2012. Det betyr at de fleste oljefrene ikke døde i Kielland-ulykken. 17 døde i dykkerulykker. 46 omkom i helikopterulykker. Og 11 menn døde i andre ulykker der mer enn én person omkom samtidig. 69 personer har mistet livet i arbeidsulykker offshore. Mange døde uten omtale, uten kritiske spørsmål og krav om ansvarsplassering.

Den første oljearbeideren som dør for norsk oljerikdom er en amerikaner som ingen har visst hvem var fram til 2012 da Stavanger Aftenblad fant navnet hans. John Arthur Winfield etterlot seg kone og to gutter. Ingen arkiver i Norge hadde registrert navnet hans. Ingen aviser omtalte hvem han var. Det tok journalistene over ett år å finne navnet hans, i et register i Texas. Enka hans lever fortsatt. Hun fikk aldri hverken erstatning eller forklaring.

Historien om de glemte oljefrene ble publisert i 2012, men er basert på dypdykk i arkiver tilbake til 1962. Det journalistiske arbeidet viser hvordan historiske kilder i høyeste grad kan bli relevant og dagsaktuelle

diskusjonstema i dag. Historiefaget er egentlig ei gullgruve for journalister, både ei kraft av sitt innhold, men også i form og faglig vesen.

Avsluttende diskusjon

Om bidragsyterne:

Tom Hetland, cand. philol. med historie hovedfag fra Universitetet i Bergen, tidligere sjefredaktør, nå politisk kommentator i Stavanger Aftenblad.

Eirik Veum, journalist i NRK, forfatter av bøkene "De som falt" (2009) og "Nådeløse nordmenn" (tre bøker 2012-2014) om frontkjemperne, Statspolitiet, Hirden og Gestapo.

May-Brith Ohman Nielsen, historieprofessor ved universitetene i Agder og Stavanger, blant annet med okkupasjonshistorie som forskningsfelt.

Ellen Kongsnes, Cand philol med historie hovedfag fra Universitetet i Trondheim, redaksjonssjef i Stavanger Aftenbladet med ansvar for energiredaksjonen.

Marie Smith-Solbakken, førsteamanuensis UiS.

Gunnar Nerheim, professor UiS.

Frode Fanebust: student UiS og forfatter